МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Альтернативна комунікація»

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова **Форма навчання**: денна
Освітній ступінь: бакалавр
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Спеціалізація: 016.01 - логопедія
Освітня програма: Спеціальна освіта (логопедія). Інклюзивна освіта
Рік навчання: 3-й **Семестр**: -5-й
Кількість кредитів (годин): 4 (120 год.: 18 – лекції; 22 – семінарські заняття; 80 – індивідуальна робота)
Мова викладання: українська

2. Інформація про викладача (викладачів)

ПІБ: Лунгу Лариса Валентинівна
Науковий ступінь, вчене звання, посада: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки і спеціальної освіти
Кафедра: кафедра загальної педагогіки і спеціальної освіти
Робочий e-mail: lungulara@ukr.net
Години консультацій на кафедрі: середа, 13.00 год

3. Опис та мета дисципліни

Навчальна дисципліна «Альтернативна комунікація» є вибірковою дисципліною підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» зі спеціальності 016 Спеціальна освіта за освітньою програмою «Спеціальна освіта (логопедія)»; передбачає сформувати у студентів професійні компетентності, необхідні для забезпечення корекційної спрямованості у дітей, яккі мають тяжкі фізичні та психічні порушення та значні проблеми в комунікації. Зазначена освітня компонента пов'язана із вивченням наук психологічного та педагогічного циклів, а також із дисциплінами, що розкривають суть та специфіку корекційного навчання осіб із особливими освітніми потребами, зокрема з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).

Проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень», «Анатомія, фізіологія, патологія дітей з основами валеології», «Педагогіка», «Психологія», «Основи інклюзивної педагогіки», «Основи спеціальної психології, патопсихології та психотерапія», «Спеціальна педагогіка.

4. Результати навчання

Результатом опанування даної дисципліни є такі знання і вміння, яких можуть набути здобувачі освіти, а саме:

Знання: теоретичних основ сучасних технологій навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами (мовленнєвими порушеннями); технологій педагогічного супроводу

здобувачів освіти з особливими потребами в освітньому процесі, сформувати здатність організовувати комплексну психолого-педагогічну допомогу дітям із тяжкими порушеннями мовлення; застосовувати методи діагностики комунікативної поведінки цих дітей та систему спеціальних методів і засобів, що полегшують розуміння вербальних повідомлень осіб із тяжкими мовленнєвими порушеннями.

Уміння: сформувати практичні проведення кваліфікованого психолого-педагогічного обстеження з метою визначення комунікативних здібностей дітей із ТПМ; визначати основні завдання психолого-педагогічної допомоги цим дітям; відбирати необхідні засоби додаткової й альтернативної комунікації; методично правильно здійснювати навчання комунікації дітей із ТПМ відповідними засобами альтернативних та додаткових технології навчання соціальної комунікації (Augmentative and Alternative Communication — AAC); створювати спеціальне розвиваюче середовище як засіб активізації невербальної і вербальної комунікації у дітей із ТПМ, що забезпечують формування комунікативних компетенцій

. Структура дисципліни

Тема 1 Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні основи вивчення комунікативних здібностей особистості
Комунікативна діяльність як особливий вид спілкування

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год) 1. Спілкування та його значення у житті людини 2. Комунікація як аспект спілкування 3. Співвідношення понять “комунікація”, “спілкування”, “комунікативна діяльність”	1. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (логопедична робота): Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. К.: ДІА, 2016. 148 с. 2. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3. Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Семінарське заняття (2 год) 1. Спілкування та його значення у житті людини 2. Комунікація як аспект спілкування 3. Співвідношення понять “комунікація”, “спілкування”, “комунікативна діяльність”	
Завдання для самостійної роботи: 1. 1. Підготувати конспект, знати відповіді на питання плану	

Тема 2. Тема 1.2. Розвиток комунікативних здібностей у дітей у нормальному онтогенезі

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4 год) 1. Формування спілкування дитини у ранньому віці 2. Спілкування дитини з однолітками у дошкільному віці	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с. 2. . Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика
Семінарське заняття (4год) 1. Формування спілкування дитини у ранньому віці 2. Спілкування дитини з однолітками у дошкільному віці	
Завдання для самостійної роботи:	

1. ТПМ і комунікація 2. Особливості комунікативного розвитку у дітей із ДЦП. 3. Особливості комунікативного розвитку у дітей із алалією. 4. Особливості комунікативного розвитку у дітей із дитячою афазією. 5. Особливості комунікативного розвитку у дітей із заїканням . 6. Особливості комунікативного розвитку у дітей із аутизмом	використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3.Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf

Тема 3. Підтримуюча (додаткова та альтернативна) комунікація

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (4год) 1. Поняття та значення підтримуючої комунікації 2. Засоби підтримуючої комунікації а) комунікація за допомогою предметів. б) комунікація за допомогою фотографій і зображень в) комунікація за допомогою графічних символів (піктограм). г) система Блісса (Bliss) д) комунікація за допомогою жестів. е) комунікація за допомогою технічних пристроїв.	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с. 2. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3. Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Семінарське заняття (4год) 1. Альтернативна та додаткова комунікація в закладах освіти. 2. Використання альтернативної та додаткової комунікації в медичних установах. 3. Альтернативна та додаткова комунікація як засіб адаптації в соціумі. 4. Використання альтернативної та додаткової комунікації в родинах.	
Завдання для самостійної роботи: 1. Дібрати комплекс вправ підтримуючої комунікації(оформити презентацію).	

Тема 4. Діагностика комунікативних здібностей дітей із ТПМ

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год) 1. Параметри та критерії аналізу комунікативної поведінки дітей. 2. Методика діагностики комунікативних здібностей осіб із ТПМ а) організація діагностики та особливості її проведення; б) використання спостереження в	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с.

діагностичному обстеженні; в) обстеження мовленнєвих та немовленнєвих процесів.	2. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3.Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Семінарське заняття (2 год) 1. Параметри та критерії аналізу комунікативної поведінки дітей. 2. Методика діагностики комунікативних здібностей осіб із ТПМ а) організація діагностики та особливості її проведення; б) використання спостереження в діагностичному обстеженні; в) обстеження мовленнєвих та немовленнєвих процесів	
Завдання для самостійної роботи: 1. Проаналізувати показники та критерії комунікативної поведінки дітей залежно від віку, результати представити у вигляді таблиці.	

Тема 5. Сучасні підходи до організації і здійснення психолого-педагогічної допомоги дітям із ТПМ

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год) 1. Комплексна лікувальна і психолого-педагогічна допомога дітям із ТПМ. 2. Основні завдання комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям із ТПМ. 3. Значення родини в соціалізації і самореалізації дитини з ТПМ.	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с. 2. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3.Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Семінарське заняття (2 год) 1. Співпраця сім'ї та фахівців. 2. Функції фахівців супроводу родини. 3. Принципи співпраці родини і фахівців. 4. Основні напрями роботи зі здійснення психолого-педагогічної допомоги родині	
Завдання для самостійної роботи: 1. Скласти календарний план для здійснення психолого-педагогічної допомоги родині	

Тема 6. Створення корекційно - розвивального середовища

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год) 1. Визначення та основні компоненти корекційно-розвивального середовища. 2. Засвоєння систем альтернативної (додаткової) комунікації. 3. Організація сенсорного розвиваючого середовища	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с.

Семінарське заняття (2 год) 1. Визначення та основні компоненти корекційно-розвивального середовища. 2. Засвоєння систем альтернативної (додаткової) комунікації. 3. Організація сенсорного розвиваючого середовища	2. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3. Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Завдання для самостійної роботи: 1. 1. Підготувати конспект, знати відповіді на питання плану	

Тема 7. Навчання підтримуючої комунікації дітей із ТПМ

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год) 1. Умови та способи навчання комунікації. 2. Використання методу базальної стимуляції в роботі з дітьми із розладами аутистичного спектру. 3. Навчання комунікації за допомогою природних експресивних засобів. 4. Макатон як спосіб підтримуючої комунікації. 5. Технічні засоби навчання комунікації.	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с. 2. . Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: 3.Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Семінарське заняття (2 год) 1. Умови та способи навчання комунікації. 2. Використання методу базальної стимуляції в роботі з дітьми із розладами аутистичного спектру. 3. Навчання комунікації за допомогою природних експресивних засобів. 4. Макатон як спосіб підтримуючої комунікації. 5. Технічні засоби навчання комунікації.	
Завдання для самостійної роботи: 1. Підготувати конспект, знати відповіді на питання плану	

Тема 8. Методики навчання комунікації за допомогою графічних символів

Перелік питань/завдань, що виносяться на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год) 1. Використання піктограм у розвитку комунікації. 2. Комунікація за допомогою картинних символів. 3. Навчання комунікації за допомогою стандартизованих наборів символів. 4. Технічні засоби навчання комунікації	1. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення / за ред. Е. Данілавічютє, А. Колупаєвої, Л. Трофименко, Ю. Рібцун. К.-Чернівці: Букрек, 2016. 152 с. 2. . Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації
Семінарське заняття (2 год) 1. Використання піктограм у розвитку	

комунікації. 2. Комунікація за допомогою картинних символів. 3. Навчання комунікації за допомогою стандартизованих наборів символів. 4. Технічні засоби навчання комунікації	для осіб з особливими освітніми потребами: 3.Навчально-методичний посібник. К.: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvnenavchannya/2022/02/22/Navch-metod.posibnyk.Teoriya.ta.praktyka.vykoryst.altern.komunik.dlya.osib.z.OOP.22.02.22.pdf
Завдання для самостійної роботи: 1. Підготувати конспект, знати відповіді на питання плану	

6. Політика курсу

Політика щодо відвідування навчальних занять

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на лекційних та семінарських заняттях.

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, був відсутній на семінарському занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання.

Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущене заняття 0 балів.

Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають у повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Політика академічної доброчесності

Студенти мають дотримуватися правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності ІДГУ». Наявність академічного плагіату в студентських роботах є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

7. Проміжний і підсумковий контроль

Форма проміжного контролю

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі (на платформі Google Classroom) та включає теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння знаннями з теоретичних основ підготовки здобувачів вищої освіти та вміння комплексно застосовувати ці знання в процесі практичної діяльності.

Зразок модульної контрольної роботи

1. Комплексна лікувальна і психолого-педагогічна допомога дітям із ТПМ.
2. Основні завдання комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям із ТПМ.

3. Значення родини в соціалізації і самореалізації дитини з ТПМ.

Форма підсумкового контролю: залік

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	Відмінно

70-89	Добре
51-69	Задовільно
26-50	Незадовільно
1-25	

Схема розподілу балів

	Поточний контроль	Проміжний контроль
Максимальна кількість балів	**70 балів** – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, що переводиться в 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7	**30 балів** – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	**35 балів**	**16балів**

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного, проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ».http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja_pro-porjadok-ocinjuvannja-rivnja-navchalnyh-dosjahnen-zi-zminamy.pdf

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Досягнення студентів на семінарських заняттях, а також виконані ними індивідуальна та самостійна роботи оцінюються за шкалою від «0» до «5».

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому рекомендовану літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз, робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Анотування наукових статей	5
Конспект першоджерел	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання *анотацій наукових статей* є вміння студента стисло визначати ключові позиції, що викладені автором у статті.

Критеріями оцінювання *конспекту з першоджерелами* є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу.

Оцінювання *реферату (доповіді)* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповіді на питання модульної контрольної роботи складає 10 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

Викладач Л.В. Лунгу

Затверджено на засіданні кафедри
загальної педагогіки і спеціальної освіти
протокол № 6 від «05» січня 2023 р.

Завідувач кафедри В.К. Звєкова